

กรณีศึกษา : ผลของการใช้โปรแกรมก่อนการจำหน่ายสำหรับผู้ป่วยและครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช

นางสาว ทานตะวัน แยมบุญเรือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-639-212-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CASE STUDIES : EFFECTS OF USING PRE-DISCHARGE PROGRAM FOR
MENTALLY ILL PATIENTS AND THEIR FAMILIES

MISS TANTAWAN YAMBOONRUANG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of The Requirement
for the Degree of Master of Nursing Science in Nursing Education

Program in Nursing Education

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974-639-212-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์ กรณีศึกษา : ผลของการใช้โปรแกรมก่อนการจำหน่ายสำหรับผู้ป่วย
และครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช
โดย นางสาวทานตะวัน แยมบุญเรือง
สาขาวิชา การพยาบาลศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ยูนิพันธุ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภาวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พ.ต.ต. หญิง พวงเพ็ญ ชูณหปรางค์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ยูนิพันธุ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ศรีสุข)

ทานตะวัน แยมบุญเรือง : กรณีศึกษา : ผลของการใช้โปรแกรมก่อนการจำหน่ายสำหรับผู้ป่วย
และครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช (CASE STUDIES : EFFECTS OF USING PRE-DISCHARGE PROGRAM
FOR MENTALLY ILL PATIENTS AND THEIR FAMILIES) อ.ที่ปรึกษา รศ.ดร.จินตนา ยูนิพันธุ์,
189 หน้า. ISBN 974-639-212-3

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเวชและภาวะ
การดูแลผู้ป่วยจิตเวชของครอบครัวผู้ป่วยก่อนและหลังการใช้โปรแกรมก่อนการจำหน่ายสำหรับผู้ป่วย
และครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ป่วยและครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช 13 คู่ ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรม
ก่อนการจำหน่ายสำหรับผู้ป่วยและครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช โดยใช้แนวคิดและกิจกรรมที่สังเคราะห์จาก
ผลการสัมภาษณ์แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมคือ
2 สัปดาห์ รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการบันทึกพฤติกรรมผู้ป่วยและครอบครัวเป็นรายกรณี และ
รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเวช
และแบบวัดภาวะการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
มีค่าความเที่ยงคือ .60 และ .91 ตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ป่วยและครอบครัวมีส่วนร่วมในโปรแกรมได้ครบเพียง 10 คู่ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ด้านการคิดและความรู้สึกของผู้ป่วยเกิดขึ้นเป็นบางราย แต่สำหรับครอบครัวผู้ป่วยจิตเวชมีความเข้าใจ
การเจ็บป่วยทางจิตและแสดงความพร้อมที่จะปรับตัวเมื่อผู้ป่วยกลับบ้านได้มากขึ้นทุกคน
2. ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเวชของครอบครัวผู้ป่วย ภายหลังจากใช้โปรแกรมก่อน
การจำหน่ายสำหรับผู้ป่วยและครอบครัวผู้ป่วยจิตเวชสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05
3. ภาวะการดูแลผู้ป่วยจิตเวชของครอบครัวผู้ป่วย ภายหลังจากใช้โปรแกรมก่อนการจำหน่าย
สำหรับผู้ป่วยและครอบครัวผู้ป่วยจิตเวชต่ำกว่าก่อนการใช้โปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์
สาขาวิชา กิจการพยาบาลศึกษา
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิติกร นนทศรี นบ แยมบุญเรือง
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

##3970623136 : MAJOR NURSING EDUCATION

KEY WORD : PRE-DISCHARGE PROGRAM / MENTALLY ILL PATIENTS / FAMILIES OF MENTALLY ILL PATIENTS

TANTAWAN YAMBOONRUANG : CASE STUDIES : EFFECTS OF USING PRE-DISCHARGE PROGRAM FOR MENTALLY ILL PATIENTS AND THEIR FAMILIES. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. JINTANA YUNIBHAND, Ph.D. 189 pp. ISBN 974-639-212-3

The purposes of this research were to compare knowledge concerning mental illness and caregiver burden of mentally ill patients' families before and after using pre-discharge program for mentally ill patients and their families. Research samples consisted of 13 pairs of patients and their families. Pre-discharge program which was developed by the researcher reflected the concepts and activities derived from the transcription of indepth interviews form 6 experts. The length of the pre-discharge program was 2 weeks. Qualitative data were gathered by taking notes of the participants' behavior in all sessions. Quantitative data were gathered by two instruments which were knowledge concerning mental illness test and caregiver burden test. These tools were developed by the researcher and tested for content validity by panel experts. The reliability of these tests were .60 and .91, respectively.

The major findings were as followed :

1. There were 10 pairs of patients and their families who could participate in all sessions in the pre-discharge program. Qualitative data indicated the changes in thoughts and feelings of some patients. However, all participated families reported a better understanding of mental illness and indicated the readiness to adapt themselves after the patients' discharged form the hospital.
2. Knowledge concerning mental illness of patients' families after participating in the pre-discharge program for mentally ill patients and their families was significantly higher than before their participation, at the .05 level.
3. Caregiver burden of patients' families after participating in the pre-discharge program for mentally ill patients and their families was significantly lower than before their participation, at the .05 level.

ภาควิชา..... คณะพยาบาลศาสตร์.....

สาขาวิชา..... การพยาบาลศึกษา.....

ปีการศึกษา..... 2540.....

ลายมือชื่อนิสิต..... ทนชอวีน แซ่มบุญเรือง.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ยูนิพันธุ์ ผู้ซึ่งให้ความเอาใจใส่ ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีของความเป็นพยาบาล และความเป็นครูเสมอมา ผู้วิจัยซาบซึ้งในพระคุณของท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พ.ต.ต. หญิง พวงเพ็ญ ชุณหปราณ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ศรีสุขโข กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำชี้แนะให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพรรณ ลือบุญวัชรชัย ที่ให้ความเอาใจใส่ และให้กำลังใจเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจตลอดระยะเวลาของการศึกษา ขอกราบขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้ข้อชี้แนะต่างๆ ในการสร้างเครื่องมือและการดำเนินการวิจัย ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการและกลุ่มงานการพยาบาลของโรงพยาบาลสมเด็จพระยา ผู้อำนวยการและกลุ่มงานการพยาบาลของโรงพยาบาลศรีธัญญา ที่กรุณาให้การสนับสนุนในการดำเนินการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์จรรยาเพ็ญ แทนนิล ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราษฏร์ธานี ที่ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการพยาบาลจิตเวช และคณาจารย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราษฏร์ธานีทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจในการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อเกิดุ แยมบุญเรือง คุณแม่ศิริพร แยมบุญเรือง และน้องชายคุณปิยะ แยมบุญเรือง ที่ให้ความรัก ความเอาใจใส่ และเป็นกำลังใจอันยิ่งใหญ่ของผู้วิจัย ขอขอบคุณคุณวรรณดี ชูกาล ที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือในการจัดพิมพ์ รวมทั้งขอขอบคุณเพื่อนทุกคนที่มีความรัก ความจริงใจให้แก่กันและเป็นกำลังใจอันสำคัญของผู้วิจัยเสมอมา

คุณค่าอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่ผู้ป่วยและครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช รวมทั้งเพื่อนร่วมวิชาชีพทุกๆ ท่าน

ทานตะวัน แยมบุญเรือง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย	7
คำจำกัดความในการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 แนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
หลักการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่เน้นครอบครัว	10
ความหมายของภาวะการดูแล.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับภาวะการดูแลของครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือเพื่อลดภาวะการดูแลของครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช	21
ความรู้เกี่ยวกับโรคจิตสำหรับครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช	25
แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมก่อนการจำหน่ายสำหรับผู้ป่วยและครอบครัวผู้ป่วยจิตเวช.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	50
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา.....	53
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	56
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล	73
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	160
สรุปผลการวิจัย.....	161
อภิปรายผล.....	162
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	171
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย.....	172
รายการอ้างอิง.....	173
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	179
ภาคผนวก ข สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	181
ภาคผนวก ค ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	185
ประวัติผู้วิจัย.....	189

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ดูแลผู้ป่วย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ความสัมพันธ์กับผู้ป่วย และระยะเวลาในการดูแลผู้ป่วย.....	81
2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ป่วยจิตเวช จำแนกตามเพศ อายุ และจำนวนครั้งที่เข้ารับการรักษาก่อนเป็นผู้ป่วยในของโรงพยาบาลสมเด็จพระยา...	83
3	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเวชระหว่าง ก่อนการใช้โปรแกรมและหลังการใช้โปรแกรม.....	157
4	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเวชระหว่าง ก่อนการใช้โปรแกรมและหลังการใช้โปรแกรม จำแนกรายด้าน.....	157
5	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการดูแลผู้ป่วยจิตเวชของผู้ดูแลระหว่าง ก่อนการใช้โปรแกรมและหลังการใช้โปรแกรม.....	158
6	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการดูแลผู้ป่วยจิตเวชของผู้ดูแลระหว่าง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง จำแนกรายด้าน.....	158